

Nr 3.

Av herr **Leander**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fakultativ eller villkorlig tillämpning av det proportionella valsättet vid vissa kommunala val.

Den proportionella valmetoden har som bekant blivit mycket olika bedömd. Under det somliga prisa den rättvisa och det skydd för mindretalet, som metoden är avsedd att skänka, förmena andra, att det är något galet att använda ett valsätt, som rentav förutsätter, att medborgarna uppdelas i partier, och på grund därav verkar söndrande inom nationen samt hindrar den samhörighet att slå rot, som bör besjåla ett folk.

Många, som finna metoden berättigad i fråga om de politiska valen eller i varje fall icke beträffande dessa hoppas på en återgång till majoritetsval, kunna dock icke förlika sig med, att den politiska grupperingen skall utgöra grundval även i fråga om stadsfullmäktige- och kommunalfullmäktigeval eller de rent kommunala valen. Regleringen och underhållet av en kommuns gator och vägar, ordnandet av dess belysnings- och renhållningsväsen eller dess kommunikationsfrågor m. m., dylikt har mycket litet med den politiska kursen att skaffa. De, som skola handlägga kommunens angelägenheter, kunna lika bra fullgöra sitt uppdrag, vare sig de i politiskt hänseende äro högermän eller vänstermän, då det icke är den politiska färgen utan helt andra kvalifikationer, som därvid äro av nöden.

Användningen av s. k. gemensamhetslistor i avsevärd utsträckning under senast förrättade kommunalfullmäktigeval synes bära vittne om, att man vid dessa val vill komma bort från proportionalismen, som genom sin invecklade teknik och sina möjligheter till valfusk icke sällan låter slumpen eller i vissa fall listen och illfundigheten avgöra, huru valet skall utfalla eller vilka kandidater som därvid avgå med segern. Ofta har det ordet kunnat tillämpas, att de yttersta vardade främsta och de främsta de yttersta, till besvikelse för valmännen och utan gagn för det allmänna. Emellertid bereder utvägen att bruka gemensamma

listor också stora svårigheter med anledning av den obligatoriska föreskriften, att valen skola ske porportionellt. Exempel därpå ha den gångna höstens kommunala val lämnat i riklig mängd. I vissa kommuner ha medlemmar av ett parti sammangaddat sig för att å den gemensamma listan stryka alla medlemmar av ett annat parti, varigenom detta senare erhållit en försvagad representation eller blivit alldeles utan representanter. Å andra platser har ett litet parti, som icke kunnat påräkna någon egentlig anslutning från valmanskåren i sin helhet, begagnat sig av det ringa deltagande, vilket i allmänhet följer på användningen av gemensamma listor, för att sätta in sina kandidater. Gemenligen ha strykningar förekommit i synnerligt hög grad, på grund varav listtypernas antal blivit legio. Det har också vållat de myndigheter, som haft att verkställa röstsammanräkningarna, ett oändligt besvär att fullgöra sitt åliggande, alldenstund jämförelsetalen emellanåt måst uttryckas i tio- och hundratusendelar. Sådant bör om möjligt motarbetas, och befinner det, att valmetoden bidrager till den starka splittringen, bör den icke anses mera helig än att den åtminstone skall kunna modifieras.

Att de gemensamma listorna dessliques medföra olägenheter vid utseende av suppleanter i stället för avgående ordinarie ledamöter, är allmänt känt och behöver knappast påpekas.

Det är svårt att förstå, varför man rentav vill tvinga valmännen att mot sin vilja begagna ett valsätt, som de funnit liksom stå hindrande i vägen för dem att i kommunalrepresentationen insätta sina mest lämpliga krafter. Visade det sig, att det övertvägande flertalet bland dem vore ense om att kora sina representanter på det gamla sättet medelst majoritetsval, borde lagen ej förbjuda dem att fullfölja detta uppsåt. Att partiuppdelning skall påtvingas valmännen, vare sig de vilja det eller icke, är orimligt. Det borde vara nog, att en stadgad minoritet ägde rätt att påkalla proportionellt valsätt, därest den funne sådant nödigt till skydd för sina intressen, och att alltså tillämpningen av nämnda valmetod vid stadsfullmäktige- och kommunalfullmäktigeval gjordes fakultativ. Vetskapen om, att metoden kunde tillgripas, skulle vara tillräcklig att tillförsäkra de olika grupperna och intressena nödigt hänsynstagande vid kandidatnomineringen, även då man begagnade sig av den enklare och bekvämare majoritetsvalsprincipen. Och med mycket stor sannolikhet skulle den likgiltighet för valen, som börjat visa sig, utbytas mot större livaktighet och allmännare deltagande, ifall de olika partierna icke vart och ett inom sig utsåge kandidaterna, utan detta skedde så att säga under fri tävlan å gemensamma valmöten. Väl kunde hända,

att en och annan extrem partiman därvid finge träda tillbaka för någon, som vore mindre partiintresserad, fastän i andra hänseenden bättre rustad för fullmäktigeuppdragets fullgörande, men därmed vore förvisso ingen skada skedd.

Emellertid synes mig saken vara förtjänt av en allvarlig och omsorgsfull prövning. Allt bör göras för att hålla partipolitiken borta från ett område, där den icke äger någon som helst hemortsrätt. Att våra kommuners angelägenheter handhavas av personer med insikter och öppen blick för samtligas bästa, är huvudsaken, icke att partilinjerna strikt upprätthållas.

Jag tillåter mig vördsamt hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och på vad sätt den obligatoriska föreskriften om proportionellt valsätt vid utseende av stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige må kunna utbytas mot stadgande om fakultativ eller villkorlig tillämpning av nämnda valsätt, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 15 januari 1921.

Ulrik Leander.
